

B. Stejně příčiny má vsouvání souhlásky *d* mezi souhlásky ve skupení *rl* (*rl* > *rdl*). V našem výzkumném programu se však nenašel na tento případ vsouvání souhlásky vhodný příklad. Žádný výraz, který by uvedený hláskoslovný jev doložil, nezahrnuje celé zkoumané území. A tak na uvedenou změnu máme k dispozici jen několik výrazů, jež však nelze představit na mapě, protože jsou málo početné a nevytvářejí kompaktní oblasti. Spokojíme se tedy pouze s jejich výčtem na konci celé této kapitoly, viz ČJA 5, 266.

C. Existují též zvláštní případy, u nichž nelze vsunutí souhlásky uspokojivě vysvětlit (*sežhrat*, *šklubat*). U některých by bylo možno uvažovat o vsunutí souhlásky jako o prostředku expresivity.

U formy *lechtký* nejde o vsunutí souhlásky *t*, ale o analogické připojení nář. sufixu *-tký* (např. podle *lehutký*, *malutký*). Doklady na formu *lechtký* jsou zcela ojedinělé, pocházejí jen z lokalit sev. od Ostravy.

Změna **nr** > **ndr**

265 ponrava (1395) — mapa s. 381

- 1 M -nr-: ponrava, panrava, panráb, panrav, konrava, konrát, kunrát
 -ndr-: pondrava, pandrava, pandrav, pandrak, pandráb, pandrab, kondrava, kondráb, kondrák, kondrát, kondravec, kundrava, kundraba, kundrát

N (bílý) červ, larva

- 2 K případům se vsouváním souhlásky *d* mezi dvě souhlásky, z nichž druhá je kmitavé *r*, patří nář. pojmenování larvy chrousta, spis. *ponrava*. Nářeční označení jsou četná a bohatě hláskoslovně obměňovaná. Jejich základem je patrně **po-norv-bje* 'to, co žije po norvách, tj. v buňkách, tedy larvy včel' (Machek). Hojným hláskovým obměnám přál fakt, že slovo bylo etymologicky neprůhledné. Vsouvání souhlásky *-d-* souvisí s přechodem od artikulace jedné hlásky k druhé, viz výše.

Nář. pojmenování pro ponravu vykazují rovněž rozdíly lexikální (např. *červ* × *larva*) a slovtvorné, popř. v typu pojmenování (např. *bílý červ* × *červ*; *kundrát* × *kondravec* × *pandráb* × *pandrák*). My jsme se zaměřili na ty výrazy, které dokládají vsouvání souhlásky, a na výrazy bez vsunutí souhlásky, které tedy ukazují na střídání skupení souhlásek *-ndr-* × *-nr-*. Na mapě jsou oblasti s tímto hláskoslovným jevem vyznačeny šrafováním.

Starší tradiční označení jsou dnes nezdědko nahrazována výrazem *ponrava*, shodným se spis. jazykem. Častým jevem je dubletnost i tripletnost pojmenování. Pro značné přetížení mapy jsme tuto variantnost nepostihovali, obraz na mapě je tedy zjednodušený.

- 3 Výrazy se vsunutou souhláskou *-d-* pokrývají širokou oblast střč. a svč. nářečí (kromě svč. okrajů a vých. Ledečska), na Moravě široký střední pruh střm. nářečí (bez jz. a sev. okrajů), dále vm. nářečí (kromě záp. Vsetínska a Lipnicka). Ve Slezsku převažují tvary se skupením *-ndr-* jen v záp. podskupině a v přechod. nářečích česko-polských.

Jzč. dialekty s menším přesahem na jz. cíp Moravy a vých. podskupina slez. nářečí se vyčleňují jinými lexémy (*červ*, *larva*).

- 4 **kondrát** Jg **pandrava** sloven.
kondrava Jg **pondrav** stč. též *pondravec*, Jg
konrát Jg, **pondrava** Jg, SSJČ obl.
kundrát Jg, hluž. *kundroz* **ponrav** stč. též *ponravec*, Jg
kunrát Jg **ponrava** Jg, SSJČ
pandrav pol. *pędrak*

- 5 pandrav Ju 6, 7 — kundrát Ju 1, 4, 3, Ru 4 — kondrat Ru 1 — kondrák Ju 2

Bh

Změna **zr** > **zdr**

266 a) zralý (1155) — mapa s. 383

b) zrovna (ČJA 5, 246)

zďřídlo (ČJA 2, 132 pramen)

- 1 M a) zralý
 zdralý — zďřaly
 b) zrovna
 zdrovna